

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych uczniów

Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną

1. Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną stopnia lekkiego realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego.
2. Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną stopnia umiarkowanego i znacznego realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.
3. W pracy z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim dostosowujemy/modyfikujemy formy i metody nauczania, zasady oceniania do możliwości psychofizycznych ucznia, jego tempa rozwoju.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim stanowią grupę o zróżnicowanym rozwoju psychoruchowym, a także ujawniają różnorodną wrażliwość interpersonalną.

Pracując z uczniem z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim musimy znać jego możliwości w zakresie:

1. **Procesów instrumentalnych** (uwaga, pamięć, mowa, spostrzeganie, myślenie, motoryka),
2. **Procesów ustosunkowań** (emocje, motywacje, dojrzałość społeczna)
3. **Pionu nauki i pracy.**

Procesy instrumentalne:

- dobrze koncentruje uwagę dowolną na materiale konkretnym, krótko i słabo na treściach abstrakcyjnych, które wykraczają poza poziom jego rozumienia,
- może mieć dobrą pamięć mechaniczną czy fotograficzną, bardzo słaba jest pamięć logiczna i dowolna; uczy się bez rozumienia, ma wolne tempo uczenia się, zapamiętuje natomiast piosenki czy wiersze,
- zazwyczaj opóźniony jest rozwój mowy, ma trudności z wypowiadaniem myśli, formułowaniem wypowiedzi, w mowie widoczny mały zasób słów, częste wady wymowy,
- W myśleniu ucznia dominuje konkretno-obrazowy poziom organizacji nad słowno – pojęciowym, upośledzone abstrahowanie, uogólnianie, porównywanie oraz rozumowanie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie i tworzenie pojęć.

Uczeń mało samodzielny w myśleniu. Ma obniżony krytycyzm i ograniczoną zdolność samokontroli. Dosyć dobrze definiuje pojęcia konkretne, ale nie abstrakcyjne.

- W jego rozwoju od początku opóźniona jest motoryka: opóźnione siadanie, chodzenie, ruchy mało precyzyjne i słabo skoordynowane.

Procesy ustosunkowań.

- osłabiona kontrola emocji, popędów, dążeń; utrudnione przystosowanie społeczne (maksymalny poziom dojrzałości społecznej dochodzi do 17 lat),
- Zdolny do uczuć wyższych.

Pion nauki i pracy.

- uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną są w stanie opanować materiał programowy pięciu klas szkoły podstawowej masowej,
- mogą uczyć się w szkołach ogólnych, integracyjnych, zespołach szkół specjalnych,
- realizują podstawę programową kształcenia ogólnego,
- pracują w wyuczonych zawodach.

Uczeń autystyczny, w tym z zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej

Z ZA może współwystępować:

- ADHD
- Dysgrafia
- Dyspraksja
- Obsesyjne zaburzenia kompulsywne
- Zespół Tourette

Trudności występujące u osób z autystycznego spektrum:

- problemy z rozumieniem tekstów pisanych, pomimo dobrej techniki czytania (mają trudności ze zrozumieniem tego, co z łatwością mogliby nazwać lub rozpoznać na rysunku)
- problemy z rozumieniem metafor, żartów.
- rozumienie języka jest dosłowne
- trudności ze rozumieniem relacji czasowych, przestrzennych i przyczynowo-skutkowych wyrażanych językowo
- brak samodzielnego zadawania pytań
- kłopoty z fleksją
- trudności w posługiwaniu się związkami frazeologicznymi
(*połączenie dwóch lub więcej wyrazów, które ma znaczenie symboliczne, np. marzenie ściętej głowy, pójść po rozum do głowy. To także przysłowia, porzekadła, maksymy*)
- problemy z porządkowaniem linearnym (czasowym) – silne osadzenie tu i teraz
- historyjki obrazkowe często spostrzegane są jako suma szczegółów, a nie zależności przyczynowo-skutkowe (w terapii trzeba nazwać co jest kontekstem i czego nie widać wprost)
- przewaga analizy nad syntezą, stąd „sympatia” do faktów, liczb, zdarzeń (co nie przekłada się na sytuacje życiowe) niż do wyciągania wniosków, dokonywania ocen.
- wiedza jest magazynowana a nie przetwarzana.:
- dokonywania ocen..
- pedantycznie, literalnie interpretują słowa
- mają problemy z „ wyobrażaniem sobie”)
- manifestują czarno-białe przekonania

WAŻNE:

Może występować problem znęcania się nad nimi przez rówieśników (trudne do zauważenia, zazwyczaj widoczne zachowania tylko po stronie uczniów z autystycznego spektrum

Z problemem językowym wiąże się także aspekt rozwoju emocjonalnego:

- zdolności rozpoznawania własnych i cudzych uczuć,
- trudności w panowania nad emocjonalnymi reakcjami i zachowaniami.

Funkcje szkolne u ucznia:

- nierówne tempo nauki
- możliwa hyperleksja

- fascynacja liczbami
- myślenie obrazami
- swoiste strategie rozwiązywania zadań

Pamiętajmy, że w pracy z uczniami z autyzmem:

- Występuje ograniczona możliwość oddziaływania poprzez emocje !!!
- **Tylko arbitralne stawianie granic i konsekwencja** (metody behawioralne, model A-B-A)
- Konieczne jest tworzenie schematów reagowania na zachowanie dziecka/ucznia w grupie przedszkolnej/ klasie (procedury)
- Konieczna jest informacja zwrotna skierowana do ucznia, dotycząca jego zachowania
- Konieczne są konstruktywne modele zachowań, wypowiedzi
- **Instrukcje zachowania !!!** (obrazkowe, pisemne)
- Doskonalenie funkcji językowych (tworzenie zasad, definicji; praca z ilustracjami-tworzenie powiązań pomiędzy elementami; ćwiczenia kategoryzacji, dostrzeganie cech wspólnych); rozwijanie myślenia przyczynowo skutkowego
- Wizualizowanie informacji (dzieci w wieku przedszkolnym obrazki, pcs; uczniowie w szkole: polecenia napisane, kanał słuchowy jest niewystarczający!)
- **Komunikat kierowany do klasy nie jest komunikatem dla ucznia z autyzmem !**
- Naucz panowania nad gniewem (dotyczy wszystkich uczniów w klasie) – omów fizyczne i emocjonalne sygnały, które pozwalają nam stwierdzić, że wpadamy w złość
- Podaj bezpieczne alternatywy agresji: jeśli jest przymus zniszczenia czegoś, niech będzie to produktywnie (zgniatanie puszek i butelek plastikowych do recyklingu, darcie pudełek kartonowych i składanie ich do wyniesienia na makulaturę)
- Notes rzeczy niezrozumianych
- Naucz „szeptanych myśli”

Kontroluj sposób mówienia:

- Jedno polecenie
- Bez sarkazmu i aluzji
- Proś o powtórzenie polecenia
- Wykorzystaj „szczególne zainteresowania” jako formę nagrody.

Organizacja pracy:

- Bezpieczeństwo sensoryczne
- Wizualizacja informacji poprzez

zdjęcia/ obrazki/ napisy – daje to dziecku/uczniowi niemówiącemu (niżej funkcjonującemu/ uczniowi z autyzmem) możliwość wyrażenia własnych potrzeb, stanów emocjonalnych czy pragnień.

Uczeń buduje także w ten sposób swoją autonomię (sam zdecyduję, co np. chcę zjeść/ robić/, a nie tylko jestem skazany na sytuację, bez możliwości wyboru) i poczucie sprawstwa (ja zdecydowałem / dokonałem wyboru).

Zwizualizowana zapowiedź nagrody zwiększa motywację do działania u uczniów z małą aktywnością własną.

- Plany aktywności /Struktury zadaniowe (uporządkowana kolejność działań wyrażona graficznie)

Jest to zestaw zdjęć/ obrazków/ wyrazów, które są wskazówką/ podpowiedzią dla ucznia dotyczącą wykonania określonych:

- sekwencji
- czynności/ aktywności w określonym miejscu/czasie

W zależności od możliwości dziecka /ucznia plan może być bardzo szczegółowy (wizualizujący poszczególne kroki) lub oznaczać całą czynność.

Plany aktywności dają dziecku/uczniowi z utrudnieniami w komunikacji (niżej funkcjonującemu/z autyzmem) poczucie bezpieczeństwa poprzez możliwość przewidywania kolejności zdarzeń – w ten sposób powodują zmniejszenie ilości zachowań niepożądanych.

Pamiętaj:

- Diagnoza nie jest usprawiedliwieniem
- Nie jest też powodem wykluczenia !!!

Obowiązki nauczyciela:

- IPET
- działania usprawniające
- współdziałanie z rodzicami- pomóż rodzicom w:
- tworzeniu stałych struktur zajęć domowych, w tym uczenia się
- tworzeniu strategii eliminowania zachowań trudnych

(Korzystałam z materiałów szkoleniowych opracowanych przez p. I. Sokołowską-Zatorską,– Uczeń autystyczny w szkole ogólnodostępnej)

Uczeń słabowidzący szkole ogólnodostępnej

Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
• mylenie liter o podobnych kształtach • mylenie wyrazów o podobnej strukturze • przestawianie liter • nieprawidłowa technika czytania • brak rozumienia tekstu w całości • wolniejsze tempo czytania związane z problemami w spostrzeganiu całego wyrazu, zdania. • problemy z rozumieniem tekstu (konieczność koncentracji na postrzeganiu kształtu poszczególnych liter) • możliwe trudności w pisaniu z uwagi na obniżoną sprawność spostrzegania i zakłóconą koordynację wzrokowo – ruchową. • możliwe popełnianie wielu błędów:	• właściwe umiejscowienie dziecka w klasie (zapobiegające odbłaskowi pojawiającemu się w pobliżu okna, zapewniające właściwe oświetlenie i widoczność) • udostępnianie tekstów (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej • podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska • zwracanie uwagi na szybką męczliwość dziecka związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań) • umożliwienie dziecku korzystania z kaset z nagraniami lektur szkolnych

przestawianie, mylenie, opuszczanie liter, błędy ortograficzne, złe rozplanowanie stron w zeszytach.	- w geometrii należy wprowadzać uproszczone konstrukcje z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych i konstrukcje geometryczne wykonywać na kartkach większego formatu niż zwykła kartka papieru - częste zadawanie pytania- „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych.
--	--

Uczeń słabosłyszący w szkole ogólnodostępnej

Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
- dziecko sprawia wrażenie nie uważającego lub śniącego na jawie, może nie słyszeć instrukcji nauczyciela - jest niechętnie angażowaniu się w działania klasowe, obawia się porażki, ponieważ ma kłopoty z rozumieniem - może reagować niewłaściwie w sytuacjach zabawowych (nie rozumie zasad gry lub intencji innych osób) - reaguje nietypowo na ustne instrukcje - może mieć zaburzenia mowy, mały zasób słów i pojęć - słabo czyta - często myli głoski dźwięczne i bezdźwięczne, nie różnicuje głosek z trzech	- zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla dziecka w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń będąc blisko nauczyciela (od 0,5 do 1.5 m), którego twarz jest dobrze oświetlona, może słuchać jego wypowiedzi i jednocześnie odczytywać mowę z ust. Należy też, umożliwić dziecku odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi - nauczyciel mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony twarzą do tablicy, to utrudnia dziecku odczytywanie mowy z jego ust - należy mówić do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji - trzeba zadbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas m.in. zamykać okna przy ruchliwej ulicy, unikać szeleszczenia kartkami papieru, szurania krzesłami, to utrudnia dziecku rozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych uczniów, powoduje też większe zmęczenie. Takie zakłócenia stanowią również problem dla uczniów z aparatami słuchowymi, ponieważ są wzmacniane przez aparat - nauczyciel winien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez dziecko niedosłyszące. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego dziecku słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce - dziecko z wadą słuchu ma trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, nie jest w stanie słuchać nauczyciela - co wymaga obserwacji jego twarzy - jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie i odnaleźć wskazane ćwiczenie. Często więc nie

szeregów s-z-c-dz, sz-ż-cz-dź, ś-ź-ć-dź (np. zamiast „z” dziecko może napisać każdą inną literę s,ż,sz) • zamienia i gubi litery, pomija części wyrazów, myli końcówki – co powoduje zmianę treści znaczenia wyrazów, czasem pisze bezsensowne zlepki liter – w przypadku niezrozumienia ich znaczenia • duże trudności sprawia dziecku poprawna pisownia, opanowanie gramatyki, składni i ćwiczenia stylistyczne • nie jest on w stanie samodzielnie czytać i zrozumieć treści obszernych lektur szkolnych.	nadąża za tempem pracy pozostałych uczniów w klasie • dziecko niedosłyszające powinno siedzieć w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie pomagał mu np. szybciej otworzy książkę, wskaże ćwiczenie, pozwoli przepisać notatkę z zeszytu itp. • w czasie lekcji wskazane jest używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp.) • można przygotować uczniowi z niedosłuchem plan pracy na piśmie opisujący zagadnienia poruszane w wykładzie lub poprosić innych uczniów w klasie, aby robili notatki z kopią i udostępniali je koledze • konieczne jest aktywizowanie dziecka do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy • nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do dziecka niesłyszającego, zadawać pytania – ale nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu • z uwagi na wolne tempo czytania, dziecko potrzebuje więcej czasu na przeczytanie całej książki, dlatego z pomocą rodziców czyta całą lekturę lub tylko wskazany rozdział. Dla ułatwienia zrozumienia treści nauczyciel może podać pytania pomocnicze, na które dziecko powinno przygotować odpowiedzi – czytając wcześniej lekturę • dziecko czytając lekturę, krótkie opowiadanie – może założyć swój słowniczek niezrozumiałych zwrotów • pisanie ze słuchu jest najtrudniejszą formą pisania, a szczególnie dla dziecka z zaburzonym słuchem i nieprawidłową wymową, dlatego też należy stosować ćwiczenia w pisaniu ze słuchu tylko wyrazów lub zdań, wcześniej z dzieckiem utrwalonych, w oparciu o znane mu słownictwo. Jeżeli pisanie ze słuchu sprawia dziecku niedosłyszającemu duże trudności można je zastąpić inną formą ćwiczeń w pisaniu. • przy ocenie prac pisemnych dziecka nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, one nie powinny obniżyć ogólnej oceny pracy. Błędy mogą stanowić dla nauczyciela podstawę, do podjęcia z dzieckiem dalszej pracy samokształceniowej i korekcyjnej oraz ukierunkowania rodziców do dalszej pracy w domu. Błędy w pisowni należy oceniać opisowo, udzielając dziecku wskazówek do sposobu ich poprawienia • uczeń niedosłyszający jest w stanie opanować konieczne i podstawowe wiadomości zawarte w programie nauczania ale wymaga to od niego znacznie więcej czasu i wkładu pracy, w porównaniu z uczniem słyszającym. Przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość,
---	---

Specyficzne trudności w uczeniu się

1. **Unikać głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie;** wskazówka ta dotyczy przede wszystkim dzieci młodszych. Jeśli nauczycielowi dla oceny umiejętności ucznia niezbędne jest głośne czytanie, należy przeprowadzić je na przerwie, po zakończeniu lekcji
2. **Ograniczać czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych** ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów
3. **Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń,** szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału)
4. Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania **zmniejszyć ilość zadań (poleceń) do wykonania** w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy dziecka. Formy te należy stosować zamiennie – uczeń pozostawiony w klasie dłużej niż rówieśnicy, narażony na komentarze z ich strony sam zacznie rezygnować z dodatkowego czasu
5. **Ograniczać teksty do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek,** których nie ma w podręczniku; jeśli to możliwe dać dziecku gotową notatkę do wklejenia. Zalecenie to jest szczególnie istotne w przypadku dzieci małych lub starszych, u których stwierdzono dysgrafię
6. **Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości,** wskazane jest, zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania
7. **Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych.** Sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne
8. **W przedmiotach ścisłych** podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić dziecku ustne skomentowanie wykonywanych działań. **W ocenie pracy ucznia wskazanie jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego.** W przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, nauczyciel powinien zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla dzieci z dysleksją.
Materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.

Unikać wyrywania do odpowiedzi. Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany. W ten sposób umożliwiamy dziecku przypomnienie wiadomości, skoncentrowaniu się, a także opanowanie zapięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź

9. **Dobrze jest posadzić dziecko blisko nauczyciela,** dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu

10. **Złagodzić kryteria wymagań z języków obcych.** Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisanem w języku obcym
11. **Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo.** Należałoby pozwolić uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych.
Postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem, okienkiem ortograficznym, pisania z pamięci. Zakres sprawdzianu powinien obejmować jeden rodzaj trudności ortograficznych - umożliwi to skoncentrowanie się na zagadnieniu, tym samym zmniejszając ilość błędów i dając poczucie sukcesu
12. **W przypadku ucznia z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego,** pisma na maszynie, komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów). Nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach. Jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną.

Symptomy zaburzeń i formy, metody, sposoby dostosowania wymagań u uczniów z inteligencją niższą niż przeciętną w zakresie poszczególnych przedmiotów nauczania

Język polski	
Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
- słabe oceny pomimo starań i wysiłków ucznia - trudności w czytaniu i pisaniu (trudności z kojarzeniem określonych dźwięków - głosek, z odpowiadającymi im symbolami - literami - trudności w rozumieniu czytanych treści - trudności w samodzielnym wypowiadaniu się, formułowaniu wniosków i sądów, w uogólnianiu, myśleniu symbolicznym (abstrakcyjnym) - niski poziom rozwoju słowno - pojęciowego (odpowiada wcześniejszej fazie rozwoju) - ubogie słownictwo, wadliwa struktura gramatyczna wypowiedzi ustnych i pisemnych - słabsza sprawność manualna (rysunki, pismo mają niski poziom graficzny) - słaba umiejętność stosowania konwencjonalnych sposobów	- zmniejszanie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań - dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczanie czasu na ich opanowanie i odpytywanie - wydłużanie czasu na odpowiedź, przeczytanie lektury - wprowadzanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje, ruchomy alfabet - odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego - formułowanie pytań w formie zdań o prostej konstrukcji powołujących się na ilustrujące przykłady - częste podchodzenie do ucznia w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień - zajęcia w ramach zespołu dydaktyczno-wyrównawczego, gdzie szczególnie u młodszych dzieci należy oprócz

zapamiętywania • duże problemy z przywoływaniem z pamięci odległych partii materiału (słaba pamięć długotrwała, operacyjna) • trudności z selekcją i wychwyceniem myśli przewodniej w długich tekstach • wolne tempo procesów umysłowych i działania	wyjaśniania bieżących zagadnień programowych usprawniać funkcje poznawcze (procesy intelektualne i percepcyjne), (zajęcia dodatkowe są niezbędne, bowiem dziecko z inteligencją niższą niż przeciętna nie jest w stanie opanować tych umiejętności tylko dzięki pracy na lekcji i samodzielnej nauce własnej w domu) • należy zezwolić na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach • dyktanda przeprowadzać indywidualnie w wolniejszym tempie, gdyż dzieci te często nie nadążają za klasą • potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń na opanowanie materiału
Języki obce	
Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
• trudności z prawidłową wymową • trudności w zapamiętywaniu i/lub odtwarzaniu treści, słówek, zdań • trudności w swobodnym wypowiedzianiu się na określony temat • trudności w poprawnym czytaniu i pisaniu • problemy z gramatyką	• zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania • pozostawianie większej ilości czasu na ich przyswojenie • odpytywanie po uprzedzeniu, kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany • wymagania w wypowiedzianiu się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań
Matematyka, fizyka, chemia	
Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań

• trudności z wykonywaniem bardziej złożonych działań • trudność z pamięciowym przyswajaniem i/lub odtwarzaniem z pamięci wyuczonych treści (np. tabliczka mnożenia, skomplikowane wzory, układy równań) • problem z rozumieniem treści zadań • potrzeba większej ilości czasu na zrozumienie i wykonanie zadania	• częste odwoływanie się do konkretności (np. graficzne przedstawianie treści zadań), szerokie stosowanie zasady pogłębienia • omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności (pamiętając, że obniżenie wymagań nie może zejść poniżej podstawy programowej) • podawanie poleceń w prostszej formie (dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części) • wydłużanie czasu na wykonanie zadania • podchodzenie do dziecka w trakcie samodzielnej pracy w razie potrzeby udzielenie pomocy, wyjaśnień, mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania • zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie samodzielnie wykonać • potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń dla przyswojenia danej partii materiału.
--	---

Geografia, biologia, historia, wos

Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
• trudność w selekcji i wybraniu najważniejszych treści (tendencja do pamięciowego uczenia się wszystkiego po kolei) • problem z zapamiętywaniem dat, nazwisk, nazw, miejscowości • nieumiejętność przekrojowego wiązania faktów i informacji	• w związku z dużym problemem w selekcji i wyborze najważniejszych informacji z danego tematu można wypisać kilka podstawowych pytań, na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź czytając dany materiał (przy odpytywaniu prosić o udzielenie na nie odpowiedzi). Podobnie postępować przy powtórkach • pozostawianie większej ilości czasu na przygotowanie się z danego materiału (dzielenie go na małe części, wyznaczanie czasu na jego

	zapamiętanie i odpytywanie).
Muzyka, plastyka, zajęcia artystyczne, zajęcia techniczne, informatyka, wf	
Objawy zaburzeń	Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań
- niezborność ruchowa i trudności w wykonywaniu niektórych ćwiczeń (potrzeba dłuższego treningu, aby opanować dane ćwiczenie, rzucanie do celu itp.) - trudności w zrozumieniu zasad i reguł różnych gier - obniżony poziom prac plastycznych i technicznych (słabsza własna inwencja twórcza, wyobraźnia) - trudność w zapisywaniu i odczytywaniu nut	- zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia) - wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł gier sportowych - podpowiadanie tematu pracy plastycznej czy technicznej, częste podchodzenie do ucznia, ukierunkowywanie w działaniu - pozwalanie na korzystanie ze śpiewników, wzorów, zapisów nutowych - liberalne ocenianie wytworów artystycznych ucznia - w ocenianiu zwracanie większej uwagi na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy.

Bibliografia:

1. red. S. Jakubowski, Poradnik dydaktyczny dla nauczycieli realizujących podstawę programową (...) z uczniami niewidomymi i słabowidzącymi, MEN Warszawa 2001.
2. red. G. Tkaczyk, T. Serafin, Poradnik metodyczny dla nauczycieli kształcących uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych, MEN Warszawa 2001.
3. I. Sokołowska – Zatorska, udostępnione materiały szkoleniowe.
4. E. Galas, Materiały metodyczne.
5. Gunia G., Terapia logopedyczna dzieci z zaburzeniami słuchu i mowy, Kraków 2006.
6. https://pl.wikipedia.org/wiki/Niepełnosprawność_intelektualna
7. https://pl.wikipedia.org/wiki/Granice_słyszalności
8. <https://www.medonet.pl/zdrowie/afazja---definicja-i-objawy,artykul,1726060.html>